

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm, In Tertiam Partem
Divi Thomae. Tomi Qvinque**

Mysteria Vitæ Christi, Et Utrivsqve Adventvs Eivs Accurata Disputatione Ita
complectens, vt & Scholasticæ doctrinæ studiosis, & Diuini verbi
Concionatoribus vsui esse poßit

Suárez, Francisco

Moguntiaë, M.DC.XVI.

4. Ad quæ loca inferni descenderit, quantum que ibi moratus sit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94022](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94022)

ad afferendum Christi liberasse omnes animas purgatorii: ergo cum aliunde stet lex generalis diuinæ iustitiæ, ut qui in hac vita non satis fecerit, in alia satisfaciatur: non potest sine fundamento Scripturæ, & Sanctorum Patrum aliquid probabiliter affirmari, quod huic legi iustitiæ repugnet. Et confirmatur primo, nam coniectura illa de die triumphi, & similes, sunt valde infirmæ, præsertim ut dicamus Christum generaliter dispensasse in hac lege iustitiæ. Alias eadem ratione dici posset dispensasse cum damnatis, saltem cum in fantibus, eisque immediate sua applicuisse merita, etiam si in hac vita non fuerint applicata. Satis ergo fuit ad ostensionem suæ victoriæ & triumphi, quod omnibus iustis contulit noua gaudia, & aliquo modo beatitudinem iuxta vniuersi eiusque dispositionem, aliis scilicet in re, aliis in proxima spe. Confirmatur secundo, quia aliqui melioris conditionis fuissent illi homines mortui ante Christum, quam aliqui qui in lege gratiæ moriuntur, quod est contra perfectionem status legis gratiæ, & sine vlla sufficiente ratione. Curenim Christus descendens ad inferos omnibus illis animabus poenam gratis remisit, & regnans in cælo non eandem indulgentiam concedit omnibus qui in ipso moriuntur? Deinde inquiri, an eduxerit omnes animas, quas in purgatorio inuenit, cum primum illuc descendit, an vero omnes etiam illas quæ illuc descendebant, quandiu ipse in inferno mansit. Neutrum enim videtur conuenienter & consequenter dici. Quis enim credat nullam animam, etiam si descenderet onerata grauiusimarum poenarum reatu, purgatam esse, quandiu Christus fuit in inferno, sed statim glorificatam solum propter præsentiam eius in loco illo. Ac si illa præsentia esset nobilior & efficacior, quàm præsentia quam habet in cælo. Aut quo modo potest consequenter dici liberatas fuisse eas quæ antea erant, cum nulla fere sit maior vel diuer-
ja ratio?

Vnum tamen video posse ad hæc omnia responderi: & potest esse tertius dicendi modus, Christum scilicet eduxisse omnes animas è purgatorio, non tamen sine sufficiente compensatione, & solutione poenæ pro culpa. Potuit enim fieri ut diuturnitas temporis minueretur, ita tamè ut grauitate & acerbitate poenæ compensaretur. Hoc enim modo & legi iustitiæ satisfieret: propter Christi gloriam augendam maior captiuorum numerus inferno eriperetur. Sed contra hunc modum (præter nouitatem eius) retorqueri possunt omnes rationes factæ. Inquiri enim, an tanta poenæ diuturnitas sit certa lege statuta, nec ne. Si non est, ergo nihil est de nouo concessum his animabus propter Christum. Si est, unde constat in ea lege iustitiæ esse dispensatum? Item vel istis animabus fuit commodius acerbiora pati breuiori tempore, vel non. Si non: Quodnam beneficium illis contulit Christus? Si vero fuit commodius: cur non confertur nobis simile beneficium propter Christum iam glorificatum, & ostendentem Patri vulnera suæ passionis, quod illis collatum est propter Christum descendentem ad inferos? Tandem, vel in commutatione seruata est omnimoda æqualitas, vel non. Si non, sine causa ponitur, quia necessario afferendum est dispensatum esse in lege iustitiæ, & id quod deerat, solutum esse ex satisfactionibus Christi. Et contra hoc procedunt omnes rationes factæ. Nam idem dici potuisset de totius poenæ remissione. Si vero dicatur, seruata esse æqualitatem, id quidè difficile intelligitur, quia dilatio beatitudinis vix potest sola poenæ sensus compensari. Vel certe, si fuit æqualitas, nulla fuit necessitas, nec ratio ob quam illa commutatio fieret.

Ultima sententia est media inter præcedentes, scilicet Christum non eduxisse omnes animas è purgatorio, aliquas tamen liberasse. Hæc est mens D.

Fr. Suarez. tom. 2.

A Thom. hic artic. 8. ad 1. quamvis reuera D. Thomas non omnino id affirmet, nam sub disunctione loquitur: unde ad veritatem sententiæ eius sufficeret prior modus, scilicet quod Christus eduxit eos qui iam perfecte soluerant. Tamen Caiet. hic, & alij Thomistæ intelligunt D. Thomam in sensu copulatiuo scilicet Christum eduxisse animas, quæ vno vel alio modo aptæ erant ad exitum. Et videtur reuera mens Diui Thomæ, quem sequutus est Durand. in 3. disputat. 22. quæst. 4. & Paludanus quæst. 3. Authores quoque aliqui citati in prima sententia nihil aliud dicunt, cum loquantur indefinite de animabus purgatorii, præsertim Gabriel & Turrianus. Et prior pars negatiua huius sententiæ satis probata est ex dictis in secunda opinione. Posterior vero sit probabilis ex dictis in cõmentar. artic. 8. Nam sicut Christus dominus hic viuens quibusdam remisit peccata speciali gratia, & liberalitate, & moriens similem latroni impertiuit gratiam, & postea resurgens quosdam secum suscitauit, non tamen omnes: ita verisimile est aliquibus animabus purgatorii hoc beneficium contulisse propter aliquam specialem rationem meriti, & deuotionis. Item suffragia, & orationes Sanctorum iuuant animas purgatorii, ut citius liberentur: ergo multo magis iuuare poterit Christi oratio, si illa speciali titulo eo modo iuuari merentur. Ergo simili modo credibile est sua voluntate, & petitione aliquas tunc liberasse, quæ ad hoc magis erant dispositæ.

In hac re (ut fere citati Theologi docent, & spe. Richard. cialiter Richard. in 3. disput. 22. artic. 3. quæst. 2.) vix potest definitum ferri iudicium, cum res sit valde incerta pendens tantum ex humanis coniecturis, quæ in omnem partem facile accommodari possunt. Tamen inter omnes opiniones, sententia D. Thomæ videtur maiorem speciem probabilitatis, simulque pietatis, ac iustitiæ diuinæ congruentem rationem habere.

SECTIO IV.

Ad quæ loca inferni Christus descenderit, quantumque ibi moratus sit.

Hæc duo sub vno titulo comprehendimus, quia breuiter possunt expediri. Circa priorem ergo partem certum est descendisse ad Sinum Abraham, qui erat proprius locus iustorum: difficultas vero est de cæteris locis. Quidam enim probabile existimant descendisse Christum: ad locum gehennæ, & damnatorum, & consequenter ad cætera loca. Ita opinatur Bellarmin. libro. 4. de Christi anima cap. 16. propter verba Sapientis Ecclesiast. 24. Penetrabo omnes inferiores partes terræ, inspiciam omnes dormientes. Nam licet D. Thom. artic. 1. ad 1. hæc verba explicet de penetratione secundum effectum, tamen non videtur satisficere, ut supra in fauorem Durandi argumentabamur. Quia alias dici posset ad nullum locum aliter descendisse, quam per effectum, cum scriptura æquè de omnibus loquatur. Adducit præterea quædam Patrum testimonia dicentia, Christum descendisse, ad locum doloris, ex Augustin. epist. 99. In quo peccatores torquebantur. Fulgentio libro 2. ad Thrasimundum. cap. 30. Quique est dominum magna illius mentis, ut loquitur Emisenus orat. 1. de resurrectione, & similia. Adiungi præterea potest coniectura. Quia Christus in omnibus inferni locis aliquid operatus est, sed perfectior modus operandi, magisque connaturalis est per realem præsentiam. Item in morte sua declaratus est Christus, dominus viuorum, & mortuorum, ita ut omnes etiam demones, & damnati ad eius regnum pertineant, eiusque potestati subditi sint, ergo oportuit,

vt sua præsentia veluti possessionem regni sui caperet, ac de omnibus triumpharet.

D. Thom.
Bonauent.
Richard.
Gab.
Palud.
Marfil.

Contraria sententia est communis Theologorum, D. Thom. hic art. 2. & in 3. distinct. 22. vbi Bonauent. Richard. Gabr. Palud. & Marfil. quæst. 13. & reliqui in hoc conueniunt, quod ad locum damnatorum non descendit, ad locum autem purgatorii quidam eorum censent probabile descendisse, si verum est inde aliquos liberasse. Qui Theologi nullam aliam probationem adducunt, nisi quod potissima, & adæquata ratio, ob quam Christus ad inferos descendit, fuit, vt sanctos Patres visitaret, & consolaretur, vsq; eos inde educeret. Hanc enim rationem illius descendus reddunt omnes Patres supra citati. Vt videlicet, præsertim in Cyrill. Ierosolymitano cat. 4. Damasc. lib. 3. cap. vltimo. Rufino in expositione symboli, & Tertulliano lib. de Anima. Et reuera scripturæ hanc potissimam causam assignant, ergo verisimile est tantum descendisse in illum locum, in quo Sanctorum animæ existerant. Vnde August. dicta epist. 99. Nulla (inquit) causa occurrit, cur illo venisse credatur Saluator, nisi vt ab eis (id est inferni) doloribus saluos faceret. Ergo ex sententia Augustini ad nullum locum inferni descendit Saluator, ex quo neminem erepturus erat. Confirmat hoc D. Thom. hic art. 8. in argumento, *Sed contra.* Quia non decebat Christum ad locum damnatorum descendere, in quo nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Iob. 10. *Quæ enim conuentio lucis ad tenebras? Christi ad Belial? 1. ad Corinth. 6.*

Cyrril. Ieros.
Damasc.
Ruffin.
Terent.

August.

D. Thom.
Iob. 10.
1. Cor. 6.

Anima
Christi non
descendit in
irriduo ad lo-
cum damna-
torum.

In hac re censeo primam sententiam, quamuis noua appareat, non esse tamen temerariam: neq; omnino improbabilem. Quia non desunt illi apparentia fundamenta, & contraria non fundatur certa autoritate, sed dubijs coniecturis: multo tamen probabilius videtur Christum non descendisse saltem ad locum damnatorum. Primum quidem propter communem consensum Scholasticorum: deinde, quia nulla apparet sufficiens ratio, cur illuc descenderit. Est enim præter supra dicta considerandum, Christi animam non descendisse ad infernum solum propter effectum, vel propter alios, sed quodammodo propter se, supposito ordine diuinæ providentiæ. Quia cum illa anima à corpore separata alicubi futura esset, nullus erat pro illo statu aptior locus, in quo existeret. Erat enim ille locus ex diuina providentia deputatus pro animabus sanctis vsque ad consummatam hominum redemptionem, & Christi resurrectionem: ideo ibi debuit anima Christi etiam collocari, donec iterum corpus assumeret. Noluit enim sine illo supra terram ascendere. Hac autem ratio optime declarat, Christum descendisse ad Sinum Abrahamæ. Ad gehennam autem nullam habuit occasionem descendendi, quia neque ille locus erat accommodatus ipsi, neque effectus, quem ibi habuit, hoc requirebat. Quia totus fuit per modum loquutionis, seu cuiusdam manifestationis. Vt autem vnus spiritus cum altero loquatur, seque illi manifestet, nulla loci propinquitas necessaria est. Deinde vt Rex possessionem regni capiat, non perambulat omnia loca, etiam vilia, & abiecta, sed in ea ciuitate, quæ est caput regni, in qua maxime residere decet, totius regni suscipit gubernacula. Igitur vt Christus omnibus damnatis, ac demonibus dominaretur, eosque terreret, & sibi genua flectere compelleret, nec necessarium, nec expediens fuit, vt ad eorum teterrimum locum descenderet. Et hæc de loco damnatorum. Quæ pari fere probabilitate procedunt de loco puerorum. Quia licet in illa non sint horror, & inordinatio, quæ in loco damnatorum, tamen etiam non congruebat Christo. Ac præterea, quia adhuc est incertum, an Christus sese manifesta-uerit, his pueris vel aliquid eis contulerit, & si quid contulit, non pertinuit ad eorum salutem, aut spiri-

tualem profectum, sed solum ad recognitionem domini Christi, ad quem effectum satis, superq; erat locutio, & spiritualis præsentia secundum cognitionem. De loco vero purgatorii res est magis dubia, tamē etiam probabilius censeo, Christum ad illum non descendisse. Primum, quia existimo non eduxisse omnes animas à purgatorio, & si aliquas eduxisset non in purgatorio, sed in Sinu Patrum glorificasse. Atqui vt eas illuc adduceret, non oportuit, vt ad locum purgatorii descenderet, sed vt suam voluntatem ac imperium manifestaret. Ad illuminandas vero cæteras iam diximus, non esse necessariam propinquitatem loci, ergo cum alias nec loci qualitas, & conditio esset Christi animæ accommodata, nec ex parte animarum, quæ ibi purgabantur, esset ea congruitas, quæ erat in animabus Patriarcharum & Prophetarum, non oportuit Christi animam illuc descendere.

Christus in
irriduo ad
purgatoriū
non descen-
dit.

Nec locus adductus ex Ecclesiast. 14. difficilem habet expositionem. Primo quidem, quia non constat, ibi ad literam esse sermonem de Sapientia incarnata. Secundo, quia licet hunc locum interpretemur de descensu per effectum, tantum habetur, ex hoc solo loco non probari sufficienter Christum descendisse ad inferos secundum realem præsentiam, ex quo non sequitur aliquid in fauorem Daradi. Nam ex aliis locis scripturæ necessario conuincitur, Christi animam ad aliquem locum inferni vere, ac realiter descendisse. Tercio respon- etur, de Christo dici penetrasse omnes partes terræ, quia non solum ad superficiem eius descendit, sed etiam vsq; ad infimum terræ locum penetrauit: non autem oportet, vt eum in locum quoad omnes eius sinus quoquoersum irruerit. Sicut cap. decimo septimo dicit Iob. *In profundissimum infernum descendit omnia mea*, vbi Gregorius libr. decimo octauo, c. decimo septimo, alias 22. adnotat, Iob non fuisse descensurū vsq; ad infimā inferni partem: totum vero illum locum comparatione nostri dici profundissimum infernum. Iam vero locus Augustini ad summam procedit de purgatorio, vt euidenter probatum est, cum dicat non descendisse, nisi ad eum locum, ex quo animas eduxit. Et adhuc quoad hoc procedit Augustinus in epist. ex eo fundamento, quod existimabat Sinum Abrahamæ non posse dici locum inferni, & dolorum, cuius contrarium ex eodem Augustino, & alijs Patribus satis ostendimus. Et ita etiam constat, cætera Patrum testimonia de eodem loco sufficienter intelligi. Coniecturæ vero probando nostram sententiam expeditæ sunt.

Responso ad
argumenta
in oppositū.

Iob 17.
Greg. Epist.

Circa posteriore partem quæstionis nulla fero est difficultas, suppositis ijs, quæ diximus. Vnum tamen inuenio Nicephorum lib. 1. Historiæ, cap. 31. dicentem eadem die, & hora, qua Christus descendit ad inferos, rediisse secum ducentem Sanctorum animas, & cum eis ad Paradysum transisse. In quam sententiam citat Chrysostomum, nullum tamen locum designat, solumque adducit coniecturam. Quia non erat rationi consonum, animam eius apud inferos retinere, quæ nihil prorsus de primi parentis maledictione, & exitio secum attulisset: & ideo subito, ac in momento vno ad tabernacula Paradyfi immensa luce relucencia transiisse. Et confirmari potest ex illis verbis Christi, *Hodie mecum eris in Paradyso*. Quæ ad literam, & in sermonis proprietate verificari possunt de Paradyso terrestri, etiam si fateamur Christum vere, & secundum realem præsentiam ad inferos descendisse. Potuit enim eadem die prius descendere, & statim paulo post ad Paradysum transire secum ducens latronis animam, ergo ita exponendus est ille locus. Nam scriptura sacra, quando proprie exponi potest, non est ad metaphoras detorquenda. Et ita intelligit illū locum Iustinus quæst.

Infin.
Iren.
Euthym.

quæst. 76. ad Orthodoxos, & indicant Irenæus, & alij antequi, qui existimant, animas hominum expectare in paradyso terrestri, vsque ad corporum resurrectionem, vt suam beatitudinem recipiant: præsertim ita exponit Euthym. in fauorem illius sententia, Luc. 23.

Responsio.
Christi anima per triduum in inferno fuit.
Matth. 12.

Nihilominus veritas est: Christi animam in inferno fuisse toto illo triduo, donec ascendit, vt corpori vniretur hora resurrectionis. Veritatem hanc non minus certam existimo, quam quod Christus in infernum descenderit. Nam loca scripturæ supra citata, vtrumque eodem fere modo conuincunt, præsertim ille Matth. 12. *Erit filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.* Quod dictum esse ratione animæ descendens ad inferos, supra ex ipsis verbis, & ex sanctis Patribus ostendimus: & tamen ibi non solum dicit Christus se descensurum in cor terræ:

Psalm. 15.
Act. 2.

sed etiam ibi per triduum futurum. Idem probant verba Psalm. 15. prout exponuntur à Petro Act. 2. *Quoniam non derelinques animam meam in inferno. Nam prodicens (inquit Petrus) loquutus est de resurrectione Christi.* Igitur non est ibi derelictus, quia exiuit inde, vt resurgeret, ibi ergo vsque ad resurrectionem mansit.

Rom. 10.

Vnde eodem loco ait Petrus. *Quem Deus suscitauit, solutus doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat, teneri eum.* Tunc ergo solutus est à loco inferni, quâdo suscitatus est. Ac tandem Paulus ad Roman. 10. *Quis (inquit) descendit in abyssum? id est Christum à mortuis reuocare.* Ac si aperte diceret, tunc Christum ex abyso reductum, quando à mortuis reuocatus est. Constat ergo ex scriptura, Christum mansisse in inferno vsque ad horam resurrectionis, quam ita etiam intellexerunt omnes Patres supra citati. Inter quos manifeste August. epist. 57. dicit animam ex inferno remeasse in die resurrectionis. Vnde ex dictis verbis Christi, *Hodie mecum eris in Paradyso*, colligit in inferno fuisse paradysum. Item Iren. lib. 5. contra Hæres. c. 31. & Tertul. lib. de anima c. 55. ac Petrus Chrysolog. serm. 64. explicans verba illa, *& ecce terram motus factus est magnus.* (quæ de die resurrectionis dicta fuerunt) inquit. *Tremuit terra, non quia angelus descendit de celo, sed quia ab inferno Dominator ascendit.* Denique omnes Scholastici in 3. d. 12. in hac veritate consentiunt Rationes vero, seu congruentia ad hoc confirmandum: ex priori parte huius sectionis sufficienter peti possunt.

August.
Luc. 21.
Irena.

Tertul.
Chrysost.
Matth. 18.

Orig.

Ad coniecturam Nicephori respondetur, Christi animam non fuisse detentam in inferno in poenam: sed solum, vt expectaret corporis sui resurrectionem, quam oportebat aliquo tempore differri, vt eius veritas euidentius probaretur. Et eadem ratione detentæ sunt etiam aliorum animæ, non iam in poenam: sed vt Dominum suum comitarentur: & quia non decebat ante ipsum aliquem exire. Ad illud vero testimonium, *Hodie mecum eris in Paradyso*, Origenes tom. 2. in Ioannem in fine dupliciter respondet. Primo, illud *hodie*, non sumi proprie pro presenti die, sed pro præsentis tempore, vel seculo. Sed hoc est contra proprietatem verbi, & sensum Sactorum, & Ecclesiæ. Secundo, fortasse Christum prius iussit ad Paradysum, vt impleteret promissum, & deinde descendisse in infernum. Sed hoc est gratis confictum contra omnia in superioribus tractata.

Aliter interpretabantur alij, quos Theophyl. refert, scilicet Christum dixisse, *hodie*, non quia eodem die id futurum esset, sed ad indicandam certitudinem promissionis. Sed hæc expositio non solum proprietatem verborum destruit, sed etiam veritatem. Verba enim Christi non continent prophetiam de futuro, in quo solet interdum præsens pro futuro poni, sed simplicem promissionem, quæ si non fuit impleta, prout facta est, non fuit vera. Alij exponebant, coniungendo dictionem *hodie*, cum antecessibus verbis, hoc modo, *Amen dico tibi, hodie mecum eris, &c.* sed est elusio potius scripturæ, quam inter-

Fr. Suarez tom. 3.

pretatio. Sicenim sine fructu adiecisset Christus illam temporis determinationem, in qua posita est magna vis, & energia illorum verborum. Quia enim latro petierat, vt Christus recordaretur sui, quando veniret in regnum suum: ideo Christus eum docuit eodem die fuisse implendam petitionem eius. Dicendum ergo est, iuxta superius tractata. q. 46. art. 11. in commen. paradysum in illis verbis non sumi pro paradyso terrestri: sed pro gloria, ac beatitudine: iuxta illud Apocal. *Vincenti dabo edere de ligno vite, quod est in paradyso Dei mei.* Dices: Si licet metaphoricè interpretari paradysum, cum Christus dicit se futurum in paradyso, licebit etiam metaphoricè interpretari infernum, vel descensum, cum Christus dicitur descendisse in infernum. Respondetur, non esse eandem rationem. Primo, quia ex frequentiori vsu illius vocis *infernus*, tam in nouo quam veteri testamento, item ex multitudine testimoniorum, & ex eorum contextu, & circumstantijs, ac denique ex Ecclesiæ, ac Sactorum sensu, & interpretatione constat, descensum ad inferos proprie esse intelligendum: at vox *paradyso*, licet in primæua significatione locum amœnum, vel pomarium significet: tamen in scriptura, præsertim in nouo testamento translata est ad significandum locum beatitudinis: vt patet etiam 2. ad Cor. 12. Ac præterea ex circumstantijs eiusdem loci constat ita esse intelligendum. Quia latro non petebat esse in pomario: sed in regno Christi, & hoc illi promisit Christus sub nomine *paradyso*, simul significans latroni regnum suum non esse de hoc mundo, sed in cælesti beatitudine. Et ita etiam ibi interpretantur Ambrosius, Theophylactus, & alij expostores.

QVÆSTIO LIII.

De resurrectione Christi, in quatuor articulos diuisa.

Consequenter considerandum est de his, quæ pertinent ad exaltationem Christi. Et primo, de eius resurrectione. Secundo, de eius ascensione. Tercio, de eius sessione ad dexteram Patris. Quarto, de iudiciaria potestate ipsius.

Circa primum occurrit quadruplex consideratio. Quarum prima est de ipsa Christi resurrectione. Secunda, de qualitate resurgentiæ. Tertia, de manifestatione resurrectionis. Quarta, de eius causalitate. Circa primum queruntur quatuor.

Primo, de necessitate resurrectionis eius.

Secundo, de tempore.

Tercio, de ordine.

Quarto, de causâ.

DISPUTATIO XLIV.

In octo sectiones distributa.

De resurrectione secundum se.

Qst tractatum de Christi passione, & morte incipit D. Thomas consequenti ordine de Christi resurrectione differere. Quia vero resurrectionis ratio vniuersalis est (Christo enim, & aliis conuenire potest) necessarium visum est, nonnulla præmittere resurrectioni Christi, nostræque communia. Quoniam ex eorum cognitione pendet fere omnia, quæ de Christi resurrectione tractanda sunt. Dicemus ergo quid nomine resurrectionis intelligamus, & an possibilis sit, & qua virtute.

SECTIO I.

Quid sit resurrectio, quæne sint ad veram resurrectionem necessaria.

Qq 3

Inqui.